

Verslag seminar Gedragscode Hoger Onderwijs 10 oktober 2018 in Den Haag

Het verslag geeft een impressie van de hoofdlijnen van hetgeen is besproken tijdens het seminar. In het document zijn suggesties voor verbeteringen, knelpunten en discussiepunten opgenomen. Het vormt geen weergave van de mening van organiserende partijen.

Opening door dagvoorzitter Marcel Brill

Vandaag behandelen we twee actuele onderwerpen:

1. Wat gebeurt er als een internationale student hier naartoe komt om te studeren. Hoe gaat dat? Welke belemmeringen kom je tegen? En wat is de rol van de onderwijsinstelling en van de overheid?
2. Als een internationale student eenmaal bij een hoger onderwijsinstelling is begonnen, hoe zorg je er dan voor dat deze student de juiste begeleiding krijgt? Hoe monitor je hun studievoortgang en wat doe je daarmee?

Beide onderwerpen pakken we vandaag op dezelfde manier aan. Eerst een plenaire inleiding, dan uiteen in groepen en daarna komen we weer bijeen om na te praten en mogelijke oplossingen en gedachten te delen.

Opening door Rob Verhofstad

Dan is het woord aan Rob Verhofstad, lid van de Landelijke Commissie Gedragscode Hoger Onderwijs en lid van het college van bestuur van de Hanzehogeschool. Rob benadrukt het belang van de kenniseconomie voor Nederland. Ook noemt Rob de hevige politieke discussie over dit onderwerp, maar vandaag laten we dit debat voor wat het is en willen we in gesprek over zorgvuldige, goede behandeling van de internationale student in Nederland. Bij de toelating én tijdens de studie. Rob: 'Daar zet de Landelijke Commissie Gedragscode zich voor in, maar ook u, als hoger onderwijsinstelling, zet zich hiervoor in. We zijn hier bijeen met een groep experts waarvoor geen probleem onoplosbaar zou moeten zijn.'

Volgens Rob komt dit seminar op een goed moment, omdat veel (overheids-)partijen bezig zijn met het vormgeven en evalueren van bestaande wet- en regelgeving. Op zo'n moment is het belangrijk om ervaringen en visies vanuit de praktijk te delen. Daarom ook goed dat verschillende belanghebbende partijen – ministeries, uitvoeringsorganisaties en koepels – hier vandaag vertegenwoordigd zijn.¹

Update visiebrief 'Internationalisering in evenwicht' door Renske Heemskerk (Ministerie OCW)

Renske Heemskerk is nauw betrokken geweest bij de recent verschenen visiebrief van minister van Engelshoven. Een brief met als thema: hoe kunnen internationale studenten een plek vinden in Nederland en wat hebben ze daarvoor nodig? Renske: 'Zoals gezegd is er een grote politiek-maatschappelijke discussie gaande. Een debat met uitgesproken voor- en tegenstanders. De titel van de visiebrief is 'Internationalisering in evenwicht'. Die titel zegt het al. We moeten op zoek naar waar we elkaar wél kunnen vinden'. De kern van de brief is dat internationalisering positief is, zo lang de kwaliteit van het onderwijs en de toegankelijkheid voor Nederlandse studenten gewaarborgd blijft. Nagedacht moet worden over doelmatigheid en over het rekening houden met omgevingsfactoren. Hoewel het beeld overwegend positief is, zijn er ook aandachtspunten. Zo is het Engels van docenten niet altijd optimaal. Ook geven internationale studenten vaak aan zich buiten de collegezaal zoekend te voelen. Ze zoeken de culturele integratie, maar wie is daar verantwoordelijk voor? De hoger onderwijsinstelling? De stad? In de brief worden verschillende maatregelen voorgesteld. Zo wil de minister instellingen de ruimte en het instrumentarium geven om de studentenstroom goed te kunnen faciliteren. Renske: 'De ambitie is dat dit wetstraject in maart 2020 helemaal rond is. Dat lijkt ver weg, maar met alle stappen die genomen moeten worden is dat een zeer ambitieus tijdsplan. De uitkomsten van vandaag nemen we mee in het proces.'

¹ De bij de Gedragscode belanghebbende (overheids)partijen (BuZa, Inspectie SZW, IvHO, IND, J&V, NVAO, Nuffic, OCW, LC en SZW) komen een keer per kwartaal bijeen tijdens het daarvoor ingerichte interdepartementaal gedragscode overleg.

Plenaire inleiding op het eerste thema: Toelatingsbeleid instellingen in relatie tot wet- en regelgeving o.l.v. Jolanda van den Bosch en Arno Overmars (Landelijke Commissie)

We hebben in Nederland te maken met een grote toestroom van internationale studenten. Dit heeft consequenties voor o.a. het toelatingsbeleid en hoe je dit als hoger onderwijsinstelling vormgeeft. Ondanks de vele voordelen van het aantrekken van internationale studenten, staat een hoger onderwijsinstelling soms ook voor nieuwe vragen. Wellicht heb je onverwacht met een heel grote groep te maken, waar je als instelling niet op voorbereid bent. Misschien twijfel je aan de individuele capaciteiten en motivatie van een internationale student. Hoe controleer je dat? En wat doe je als je echt twijfelt, maar zo'n student aan alle wettelijke voorwaarden voldoet? Daarover willen we vandaag met jullie van gedachten wisselen. De vraag is: waar zien jullie mogelijkheden om een student te weigeren? En is dat überhaupt wat jullie zouden willen?'

Arno schetst het complexe wettelijke kader en vertelt over de voorwaarden waaraan een non-EU student moet voldoen voor toelating tot Nederland en over de voorwaarden voor inschrijving aan een hoger onderwijsinstelling. 'In Nederland hebben we de Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek (WHW), de Vreemdelingenwet (MoMi) en de Gedragcode Hoger Onderwijs. Drie regelingen waarin bepalingen zijn opgenomen over de toelating van internationale studenten tot Nederland. In de Vreemdelingenwet is opgenomen dat non-EU studenten een vergunning kunnen krijgen voor studiedoeleinden, wanneer zij ingeschreven staan aan een hoger onderwijsinstelling die is opgenomen in het register van de gedragcode én die erkend referent is bij de IND. In het register van de gedragcode hebben we instellingen opgenomen die de gedragcode hebben ondertekend.' De IND toetst of in vreemdelingrechtelijke zin aan alle criteria is voldaan. Heeft de student voldoende eigen middelen? Vormt de student geen bedreiging voor de openbare orde? Ook hier rijst de vraag: zijn er mogelijkheden om studenten die in formele zin aan de voorwaarden voldoen te weigeren? En hoe ga je om met overstappers, studenten die al in Nederland hebben gestudeerd en overstappen naar een andere hoger onderwijsinstelling?

In de groepsdiscussies vanochtend staan drie stellingen centraal:

1. Studiemotivatie moet bij twijfel gebaseerd op inhoud en argumenten een reden kunnen zijn om een internationale student te weigeren bij de inschrijving.
2. Internationale studenten moeten zich niet opnieuw kunnen inschrijven voor dezelfde opleiding, aan dezelfde instelling na afmelding bij de IND.
3. Er moet een centraal aanmeldoket komen waarin het studieverleden van internationale studenten in Nederland inzichtelijk is voor onderwijsinstellingen.

Een vierde groepsdiscussie, o.l.v. UAF, richt zich op de specifieke situatie van vluchtelingstudenten en is bedoeld om input te verzamelen op het nieuwe inburgeringsbeleid dat wordt vormgegeven. Datzelfde geldt voor de wettelijke evaluatie van MoMi die momenteel wordt uitgevoerd. Eén van de onderzoekers is vandaag aanwezig om geluiden en ervaringen uit de praktijk te horen.

Eerste ronde groepsdiscussies (groepen 1,2,3)

Stelling 1: Studiemotivatie moet bij twijfel gebaseerd op inhoud en argumenten een reden kunnen zijn om een internationale student te weigeren bij de inschrijving.

Het uitgangspunt moet zijn dat de student bij de wet- en regelgeving gebaat is. Een belangrijke nuance die in de groepen wordt benoemd is dat daadwerkelijk misbruik van de 'studievisumroute' gelukkig maar weinig plaats vindt. Het is ook de vraag of je voor dit kleine aantal, dat hier om anderen redenen komt, allerlei wetgeving moet gaan aanpassen of ontwikkelen. Lastiger is dat het niet alleen om bewust misbruik gaat, maar vaker om een piek in vooraanmeldingen waar veel instellingen mee te maken krijgen in de praktijk.

Wat doe je om deze instroom te reguleren? De selectietools bij een Masteropleiding zijn uitgebreider (motivatiebrieven, cijfers, interviews, persoonlijkheidstesten etc.). Problematiek van

teveel aanmeldingen speelt met name bij Bacheloropleidingen, en dan vooral die zonder numerus fixus. Bij niet-selectieve Bachelors moeten studenten worden toegelaten. Ook bestaat er verschil van mening of het weigeren van erkend referentschap al dan niet is toegestaan en of dit een formele mogelijkheid is bepaalde studenten te kunnen weigeren. Opgemerkt wordt dat de piek in vooraanmeldingen van studenten wat anders is dan een piek in inschrijvingen van studenten. Over het algemeen zien particuliere onderwijsinstellingen meer mogelijkheden om een student af te wijzen dan het bekostigde onderwijs. Wanneer onvoldoende motivatie blijkt bij een aankomende student dan wordt deze student niet toegelaten tot de opleiding. Sommige instellingen vragen aankomende studenten bijvoorbeeld om vooraf het collegegeld, de *package fee* en de eigen middelen voor het hele jaar te betalen. Dit gebeurt met name wanneer studenten afkomstig zijn uit de 'risicolanden' (red. Pakistan, Nepal en Bangladesh). Ook bekostigde instellingen passen deze maatregel soms toe door eisen te verscherpen, de aanmelddeadline te vervroegen en over te gaan tot weigeren van studenten bij heroverwegingen. Een advies tot heroverweging van de ambassade wordt bijna altijd overgenomen door de instellingen. Een ambassade geeft ook alleen bij serieuze twijfel een advies tot heroverweging af. Hierbij wordt wel opgemerkt dat instellingen soms ook een heroverweging ontvangen voor studenten die een voorbereidend jaar gaan volgen. Hiervoor geldt dat zij vaak (nog) niet aan het taalvereiste voldoen en dat dit juist de reden is voor het voorbereidend jaar. De heroverweging wordt in deze specifieke gevallen dan ook niet overgenomen. Wanneer het gaat over studiemotivatie dan wordt het advies bijna altijd overgenomen.

Probleem is dat twijfel over de studiemotivatie lastig aan te tonen is. De vraag is hoe je studiemotivatie, of het gebrek daaraan, objectief kunt aantonen. De indruk is dat het vaak om een onderbuik gevoel gaat. Voorstel is om een betere selectie aan de poort te realiseren door in het land van herkomst al beter studenten te selecteren. Je kunt daarbij ook agenten beter inzetten of nadrukkelijker afrekenen op succesvol aanbod. Ook wordt gesproken over de wens om een gebalanceerde international classroom te realiseren. Vraag is of nationaliteit daarbij een rol mag spelen of dat je dan discrimineert. Ook kan de studiekeuzecheck een rol spelen. Aangegeven wordt dat twijfel aan migratiemotieven iets is wat de IND en niet de hoger onderwijsinstelling moet beslissen. Deze principiële vraag komt ook terug in andere groepen. Hoger onderwijsinstellingen moeten beslissen over toelaatbaarheid op onderwijsinhoudelijke en niet verblijfsrechtelijke gronden. Opgemerkt wordt ook dat de IND weer niet kan beslissen over onderwijsrechtelijke gronden.

Er wordt verschillend gekeken naar de toegevoegde waarde van matchingsactiviteiten. Hier wordt, net als met zorgvuldige voorlichting in een vroeg stadium, niet alles mee opgelost. Je hebt nog steeds kans dat je studenten met twijfelachtige studiemotivatie toelaat. Anderen zeggen dat je ook nog aanvullende testen kan doen, bijvoorbeeld taaltesten. Maar dat je dan ook weer moet afwegen in hoeverre dit haaks staat op de toegankelijkheid als instelling. Ook is het de vraag in hoeverre motivatie objectief gemeten kan worden. Daarbij komt dat het voorspellen van studiesucces moeilijk is. Om op basis van motivatie te kunnen weigeren zijn duidelijke, vooraf vastgestelde criteria voor de beoordeling van de motivatie noodzakelijk. Een aantal deelnemers merkt op dat de studiemotivatie wordt meegewogen in de beoordeling van de toelaatbaarheid. Een gebrek aan studiemotivatie kan reden zijn om meer terughoudend te zijn en extra informatie op te vragen van de student. Een instelling merkt op dat zij de motivatiebrief altijd koppelen aan een gesprek met een admissions officer die expert is op het specifieke geografische gebied waar de student vandaan komt.

De achtergrond en voorgeschiedenis van de student wordt ook gecheckt. Deze systematiek vindt plaats naar evenbeeld van de situatie in het VK. Deze controle is in het VK belegd bij de ambassade. De verplichte studiekeuzecheck heeft een selecterende werking, maar het advies is niet bindend. Weigeren kan pas wanneer de aanmelding na 1 mei plaatsvindt. Een aantal instellingen weigert al studenten op basis van de studiemotivatie. De instelling geeft dan aan

geen erkend referent te willen zijn voor de student. De student kan hiertegen bezwaar aantekenen bij de instelling. Hiervan maken studenten soms ook gebruik. Het is dan van belang dat je als instelling kunt beargumenteren waarom je een student hebt geweigerd.

Stelling 2: Internationale studenten moeten zich niet opnieuw kunnen inschrijven voor dezelfde opleiding, aan dezelfde instelling na afmelding bij de IND.

Deze groep komt regelmatig voor. Er is behoefte aan een mogelijkheid in de WHW om actief studenten uit te schrijven. Daarnaast zou het voor een bepaalde groep, waarbij het gaat om chronische of langdurige ziekte, wenselijk zijn dat dezelfde verschoningsredenen meermaals kan worden ingeroepen. Benadrukt wordt dat het moet gaan om een kan-bepaling, zodat de instelling de keuze houdt en niet verplicht moet overgaan tot uitschrijving/weigering. De mogelijkheid tot overstappen moet worden gemaximaliseerd, maar onder voorwaarden:

- Voor de overstappende student geldt dat je deze student soms ook wilt kunnen weigeren. Dit geldt in het geval wanneer de student al meerdere studies heeft geprobeerd zonder succes. Ook voor deze student wil je het erkend referentschap kunnen weigeren.
- Suggestie is om het aantal keren dat een student kan overstappen te maximaliseren tot 2 of drie keer. Op deze manier geef je de student de mogelijkheid zich te herorienteren.
- Momenteel is het formeel niet mogelijk dat een student zich, na afmelding bij de IND, voor een andere opleiding inschrijft bij dezelfde instelling. Hoger onderwijsinstellingen vinden deze situatie niet wenselijk en pleiten ervoor dat dit juist wel mogelijk moet zijn. Een verkeerde studiekeuze wordt anders afgestraft.

Stelling 3: Er moet een centraal aanmeldloket komen waarin het studieverleden van internationale studenten in Nederland inzichtelijk is voor onderwijsinstellingen.

Ja, dit is nodig om de 'probleemgevallen' in beeld te krijgen, ook al lijkt het maar om een klein aantal te gaan. Het gaat soms ook om non-EU studenten die zien aankomen dat hun studievergunning, bijvoorbeeld vanwege onvoldoende studievoortgang, zal worden ingetrokken. Deze studenten stoppen dan vaak voordat ze worden afgemeld bij de IND over naar een andere instelling dan wel opleiding met een nog geldige verblijfsvergunning. Deze studenten zijn toelaatbaar.

Voor individuele gevallen zijn hoger onderwijsinstellingen geholpen met een centrale informatiebron met informatie over de studiegeschiedenis van de non-EU student aan andere Nederlandse hogeronderwijsinstellingen. Deze informatie kan de basis zijn om met deze student een gesprek aan te gaan over studiemotivatie, bijvoorbeeld ook omdat het ergens anders niet is gelukt (om welke reden dan ook). Je kunt zo vroegtijdig het gesprek aangaan en beslissen in hoeverre het van invloed moet zijn op de toelating van de student.

Een centraal aanmeldloket heeft alleen zin als er ook consequenties aan zitten, bijvoorbeeld door dus in beeld te krijgen wat de 'switchers' en de 'hoppers' zijn en of dat eventueel 'risicostudenten' zijn, dus studenten waarbij twijfels zijn over de studiemotivatie. IND geeft aan dat zij ook verschillen zien tussen de hogeronderwijsinstellingen onderling qua overnemen van 'switchers'. Je hebt instellingen die vaak het erkend referentschap overnemen en instellingen die dit zelden tot nooit doen.

Opbrengsten uit groep 1,2,3:

- Een suggestie, en vaak al toegepaste werkwijze, is om de aanmeldingen waarbij twijfel aanwezig is gezamenlijk met collega's binnen de instelling te bespreken om daarna een beslissing te nemen. Dit voorkomt dat de verantwoordelijkheid bij de individuele medewerker ligt.
- Ontbreekt de motivatie voor de specifieke opleiding, dan kun je als instelling beslissen geen referentschap te aanvaarden voor de kandidaat-student. Het is dan van belang dat je hiervoor een bezwaar en beroepprocedure voor inricht. Er blijkt direct dat instellingen hier verschillend tegenaan kijken en er discussie ontstaat over of dit wel is toegestaan. Verzoek aan de overheidspartijen is om hier meer duidelijk over te geven

- door bijvoorbeeld een bepaling op te nemen in de Vreemdelingenwetgeving die het expliciet mogelijk maakt het erkend referentschap te kunnen weigeren voor een student.
- Er worden verschillende suggesties gedaan voor verzwaring van de vooropleidingsvereisten:
 - Verhogen van de taaleis
 - HBO instellingen kunnen hun toelatingsvereisten verhogen door vast te houden aan een vwo-eis.
 - Verzwaren van de instroomeisen voor andere vakken zoals wiskunde. Ook zou het gemiddelde eindcijfer een rol kunnen spelen bij de toelating. Dit is nu enkel toegestaan bij een numerus fixus.
 - Weigeren op basis van een pedagogisch concept. Bijvoorbeeld een afgewogen *international classroom*. Er zijn interpretatieverschillen over wat wel mag en wat niet. Is er meer ruimte om te selecteren/voor diversiteit bij een *international classroom*? Een pure *international classroom* waarbij voor alle nationaliteiten eenzelfde verdeelsleutel geldt kan nadelig zijn voor de toegankelijkheid voor Nederlandse studenten.
 - In de WHW zouden kwalitatieve criteria kunnen worden opgenomen waarmee een instelling een student mag weigeren. De vraag wordt gesteld waar de mogelijkheden om een student te kunnen weigeren moet worden opgenomen. Moet dit in de WHW als meer onderwijskundig element of in de Vreemdelingenwetgeving waar de nadruk ligt op het verblijfsrecht? Toelating tot de opleiding (WHW) kent een andere beoordelingskader dan het worden van erkend referent (Vreemdelingenwetgeving).
 - Jaarlijkse controle van financiële middelen. Het voldoende middelen vereiste is een voorwaarde voor de toekenning van een verblijfsvergunning. De instelling dient deze te controleren voor het eerste studiejaar. Vaak kunnen studenten hieraan voldoen, maar zijn de daaropvolgende jaren een probleem. Sommige instellingen checken het vereiste daarom jaarlijks. Dit is afhankelijk van het instellingsbeleid.
 - Vragen van een *handlings fee* per aanmelding remt de toestroom, en met name het aantal vooraanmeldingen, ook af.
 - Er wordt de suggestie gedaan om het collegeld voor niet-EU studenten verder te verhogen. De suggestie wordt niet door een meerderheid ondersteund, dit is per instelling afhankelijk.
 - Totale toestroom terugdringen door niet meer te werven of gericht te werven. We moeten af van het werven van de massa maar meer inzetten op kwaliteit.
 - Andere suggestie: de centrale aanmeldedeadline van 31 augustus moet naar voren voor in ieder geval de non-EU student. Nu mag iedereen zich tot 31 augustus inschrijven. Sommige instellingen experimenteren al met een eerdere deadline, bijvoorbeeld van 1 mei. Dit doen zij omdat je anders nooit op tijd bent met het aanvragen van het visum, maar ook het tijdig vinden van huisvesting is lastig en die zoektocht moet tijdig starten.
 - Situatie van overstappers is het grootste probleem. Hoppen binnen de onderwijsinstelling naar een andere opleiding: mag dat? Net als bij nieuwe studenten zou je ook bij de zittende, overstappende studenten 1 mei moeten aanhouden als aanmelddatum in plaats van 31 augustus. Dat levert meer ruimte op voor de hoger onderwijsinstelling om de motivatie van de overstappers te checken en hen te begeleiden naar een passende opleiding.
 - Soms wordt mogelijkheid tot herinschrijving voor dezelfde opleiding, na afmelding bij de IND, ook als prettig ervaren. Er is soms sprake van herinschrijving op basis van een overeenkomst tussen de hoger onderwijsinstelling en de student om de vertraging in te lopen en de studie alsnog goed af te kunnen ronden. Risico hierbij is dat de student mogelijk illegaal in Nederland verblijft.
 - Het wettelijk kader biedt nu onvoldoende ruimte voor hoger onderwijsinstellingen om eigen toelatingsbeleid vorm te geven. Wetten moeten onderling beter op elkaar worden

afgestemd. Door de onduidelijkheid is de student nu in de praktijk de dupe. De reactie op de brief van de VH over discrepantie MoMi-WHW aan OCW/V&J volgt. Het is lastig, zowel juridisch als beleidsmatig.

Eerste ronde groep 4 met focus op toelatingsbeleid bij vluchtelingstudenten o.l.v. Albert de Voogd en Frank Mulder (UAF):

Aan het begin van de sessie was er discussie over hoe je als hoger onderwijsinstelling vluchtelingen positioneert, als Nederlandse of als internationale studenten? De antwoorden op deze vraag lopen uiteen. Evenals de hoeveelheid ervaring met deze studenten. Een instelling geeft aan deze groep als Nederlandse studenten in de procedure te zetten. Bij de begeleiding hangt dit echter af van de individuele student. Een andere instelling geeft aan dat deze studenten vanwege hun buitenlandse vooropleiding als internationale student behandeld worden. Van de groep van 40% van de vluchtelingen die onderwijs zou kunnen volgen is er slechts 18% die daadwerkelijk deelneemt aan een onderwijsroute. Het lijkt erop dat er nog veel belemmeringen zijn. Doelstellingen van deze workshop:

1. ervaringen uitwisselen als het gaat om toelating van vluchtelingstudenten tot het Nederlandse hoger onderwijs
2. input ophalen voor het nieuwe inburgeringstraject dat in 2020 in werking treedt.

Casus: Ali is 20 jaar en afkomstig uit Syrië. Heeft zijn middelbare school gevolgd tot 16 jaar en wil nu leraar Engels worden. Beheerst Nederlands op B1-niveau, maar om toegelaten te worden tot het hoger onderwijs is B2-niveau nodig. Welke obstakels worden herkend?

De opbrengsten uit groep 4:

- Vakkennis ontbreekt die wij vanzelfsprekend vinden, bijvoorbeeld beperkt niveau Engels. Er zal aanvullende scholing plaats moeten vinden, omdat we in Nederland een bepaald niveau Engels verwachten door de middelbare school.
- Onvolledige vooropleiding (vavo vaak geen optie; wel kunnen ze mogelijk in een schakelklas terecht. Veel van deze studenten komen, indien ze niet in een schakelklas terecht kunnen, in de entreeopleiding van het mbo terecht, praktijkonderwijs).
- Huisvesting is meestal geen probleem. Het ligt eraan of je alleen of met een gezin komt. Als er geen huis beschikbaar is, dan zit de vluchteling langere tijd in een AZC.
- Niveau B1 Nederlands moet omhoog. Vluchtelingen kunnen €10.000 lenen bij DUO om het Nederlands te leren. Maar deze kan soms al op zijn geraakt aan wellicht kwalitatief minder goede voorbereidende opleidingen, voordat het gewenste niveau is bereikt.
- Financiering OV en financiering schakeltraject. Er zit een verschil tussen asielzoekers en statushouders. Statushouders hebben recht op dezelfde middelen als Nederlandse studenten (zoals studentenreisproduct). Hoe zit het met recht op onderwijs als je een bepaalde verblijfsstatus hebt? Is enkel probleem voor mensen die nog in procedure zitten, daar is geen geldpotje voor vanuit de overheid. Ook collegegeld is dan mogelijk hoger. Echter, het gaat slechts om 5% van de vluchtelingen die hier studeren.
- Soms moeten ze een 21+ toets (colloquium doctum) doen, maar zijn ze pas 20 jaar. Hoger onderwijsinstellingen mogen onder bijzondere omstandigheden (zoals voor vluchtelingen) hiervan afwijken. De toets is echter gericht op mensen met werkervaring, iets wat deze groep vaak nog niet of onvoldoende heeft.
- Als ze niet kunnen aantonen dat ze hun middelbare schooldiploma hebben behaald bijvoorbeeld doordat ze deze kwijt zijn, kunnen ze niet worden toegelaten tot het hoger onderwijs. Vaak kunnen ze wel een transcript van hun vervolgopleiding overleggen. Dit is belangrijk, want je wil niet dat de student onnodig opnieuw met een opleiding moet beginnen.
- Goede begeleiding (niet alleen voor psychische problemen) moet aanwezig zijn, bijvoorbeeld via een buddiesysteem met andere studenten.
- Het viel UAF op dat de aanwezige vertegenwoordigers van de hoger onderwijsinstellingen weinig ervaring hebben met vluchtelingstudenten. Zij hebben als doelgroep de internationale student, die anders door de instelling wordt bedient dan de vluchtelingstudent.

- Het gaat niet alleen om een formeel voorbereidend jaar maar vooral om maatwerk. Wat heeft de vluchteling nodig? Selecteren doet het UAF op basis van het doel van de opleiding, in plaats van het recht op de opleiding. Is het zinvol om de opleiding te gaan volgen, bijv. in relatie tot de arbeidsmarktperspectieven?
- Er is behoefte aan meer uniformiteit in de omgang met vluchtelingstudenten en duidelijkheid over wat kan en niet kan aan de hand van praktijkvoorbeelden. Elke hoger onderwijsinstelling vindt nu zelf het wiel uit.

Plenaire inleiding op het tweede thema: studievoorgangsmonitoring, begeleiding en studiesucces o.l.v. Lies Leijs (Fontys) en Mies Hezemans (Universiteit Tilburg)

Dit deel wordt ingeleid door Lies Leijs (Fontys) namens de hogescholen en Mies Hezemans (Universiteit van Tilburg) namens de universiteiten. Binnen de hogescholen is grote variëteit. Bij Fontys waren er in het studiejaar 2016/2017 ruim 43000 studenten, waarvan 659 non-EU studenten. Deze groep was verdeeld over ongeveer 150 verschillende opleidingen. Op het totaal aantal is het maar een klein deel en dan ook nog eens erg verspreid binnen de onderwijsinstelling. Elk instituut binnen de instelling voert eigen beleid. Vangnet is de decaan, maar daar gaat vaak een coach aan vooraf, een studieloopbaanbegeleider (slb-er) etc. Dat zijn taken die een docent erbij doet. Het proces van studievoortgang is bij hen onder de aandacht gebracht. Probleem is dat de student veelal niet op de hoogte is van de mogelijkheden en de voorzieningen waar hij mogelijk gebruik van kan maken. Lies heeft als decaan zelf weinig ervaring met monitoring en beoordeling van verschoonbare redenen, maar dat is bij andere instellingen anders georganiseerd.

De ervaring van de internationale student verschilt met die van Nederlandse student, hij heeft een ander perspectief. Er is een nog grotere kloof dan bij de Nederlandse student die vanuit een andere sociale context komt en ook een kloof ervaart. Het is hier in Nederland vaak anders dan ze thuis gewend zijn: een ander onderwijssysteem, een andere taal dan de moedertaal, een andere sociale norm etc. Er is een noodzaak om meer te investeren in de sociale context in plaats van in alleen de begeleiding van het studieproces. Er is behoefte aan een sociaal vangnet. Voor Mies is dit een herkenbaar beeld. Er zijn ook grote verschillen als het gaat om de achtergrond van de student, het culturele klimaat, de onderwijsvorm, het eergevoel etc. De vraag is hoe om te gaan met reële problemen, bijvoorbeeld psychische problemen. De besturen van de instellingen lijken in algemene zin hier weinig oog voor te hebben en lijken vooral aandacht te hebben voor de succesvolle studenten. Het zou goed zijn als ook de 'probleemstudenten' beter in beeld zijn bij de besturen. Dit gelukkig een minderheid, maar het maakt de individuele problemen van de studenten niet anders.

Hoe de onderwijsinstellingen omgaan met de 50% studievoortgangsnorm verschilt per universiteit. Beoordelingen van de verschoonbare redenen zijn soms belegd bij het hoofd van de afdeling, de examencommissie, de studentendecaan etc. Dat geldt ook voor de begeleiding: soms door decanen, mentoren, docenten. Eerste obstakel is dat de student zich actief bij de hoger onderwijsinstelling moet melden als er iets speelt. Soms zijn studenten dat vanuit hun eigen cultuur niet gewend of schamen ze zich. Bij de Bachelor studenten zijn er meer instrumenten en is er sprake van een strakkere begeleiding in verband met de BSA-norm die hoger is dan de 50% norm. In de Masteropleidingen is er geen norm. De vraag is of die 50% norm überhaupt nog moet. De studenten betalen jaarlijks veel geld, dus ze willen wel studeren.

In de groepsdiscussies vanmiddag staan de volgende 3 stellingen centraal:

1. Studiebegeleiding voor internationale (niet-EER) studenten moet zich richten op het bouwen van een sociaal vangnet, naast de reguliere begeleiding die voor alle studenten beschikbaar is.
2. Weg met de 50% norm. Bereikt niet wat beoogd wordt en benadeelt studenten die wel gemotiveerd zijn maar door structurele omstandigheden de norm niet halen.
3. Elk CvB lid adopteert en begeleidt 3 internationale (niet-EER) studenten die dreigen niet aan de norm te gaan voldoen.

Stelling 1: Studiebegeleiding voor internationale (niet-EER) studenten moet zich richten op het bouwen van een sociaal vangnet, naast de reguliere begeleiding die voor alle studenten beschikbaar is.

Er wordt al veel ondernomen op het vlak van ontwikkelen van een sociaal vangnet. Het ontbreken hiervan heeft effect op studieresultaten. De cultuurschok is vaak het sterkst na ongeveer 1,5 maand. In (gedeelte) studentenhuisvesting wordt er soms ingezet op speciale *resident assistants* die een signalerende functie en ook als aanspreekpunt fungeren. Ook helpt het om aan het begin van het studietraject meteen in te zetten op het ontwikkelen van een vangnet. Dit zorgt op langere termijn voor minder probleemgevallen. Meedoen aan introductieactiviteiten is ook belangrijk. Sommige instellingen organiseren dan ook workshops over *intercultural awareness* (zowel voor studenten als docenten en staff). Een andere instelling heeft een netwerk van studenten opgericht dat vanaf de start zoveel mogelijk studenten in hun eigen taal mailt, waardoor er een netwerk van *student ambassadors* is ontstaan. Ook wordt aangegeven dat het belangrijk is dat alle begeleiding centraal gecoördineerd wordt. Internationale studenten hebben zeker de wens om bij Nederlandse studenten aan te sluiten, maar geven aan dat dit vaak niet voldoende lukt. Een instelling geeft aan dat ze etentjes organiseren (ook met Nederlandse studenten) waarbij iedere student iets kookt uit de eigen cultuur. Er wordt bevestigd dat het probleem vaak ligt bij Nederlandse studenten die zich afzonderen. Een extra probleem heeft te maken met bepaalde religies die niet samen kunnen, of studenten uit landen die in oorlog zijn met elkaar. Hierdoor blijken dit soort initiatieven moeilijk te realiseren. Het kan soms ook behoorlijk decentraal georganiseerd zijn. Het is dan zaak om verschillende instituten van dezelfde richtlijn te voorzien, bijvoorbeeld over hoe je omgaat met interculturele verschillen en een minimum aantal contactmomenten met internationale studenten. Sommige instellingen werken ook met buddysystemen, bijvoorbeeld speciaal voor exchange studenten. Of er worden speciale Facebook-groepen gemaakt waarin studenten elkaar kunnen ontmoeten. Ook sportverenigingen kunnen een belangrijke rol spelen bij het opdoen van sociale contacten. De meeste studenten vinden het prettig om met zoveel mogelijk andere culturen in aanraking te komen. Het is soms wel lastig om betrouwbare informatie te verzamelen bij de studenten zelf over waar hun behoefte precies ligt en waar eventueel knelpunten zitten.

Het grootste risico zit bij de meer massale studies waar er weinig contacturen zijn. De studenten zijn vaak niet direct in beeld en komen pas naar voren wanneer de studievoortgang wordt vastgesteld of als er zich urgente problemen voordoen. Een sociaal vangnet is belangrijk, maar niet voldoende. Het gaat ook om de intrinsieke motivatie van de student. Voor de internationale student verloopt het eerste jaar vaak te snel. Studenten moeten wennen aan het klimaat, de wijze van studeren, de omgeving. Idealiter wil je internationale studenten eerder laten beginnen zodat ze meer tijd hebben om te wennen voordat ze aan de studie moeten beginnen. Dit is meestal niet realistisch i.v.m. de bijkomende kosten. Je zou eigenlijk geen studenten moeten werven en selecteren die op voorhand al problemen hebben. Studenten hebben soms het idee dat ze door elders te gaan studenten hun problemen achter zich laten. Maar zo werkt het natuurlijk niet. Dus goed checken bij de werving is ook belangrijk. Het is een kwetsbare groep. Er is binnen de hoger onderwijsinstellingen meer fte nodig, denk aan uitbreiding van decanen en psychologen. Er moeten niet alleen problemen worden opgelost, maar er moet ook worden ingezet op het voorkomen ervan.

Stelling 2: Weg met de 50% norm. Bereikt niet wat beoogd wordt en benadeelt studenten die wel gemotiveerd zijn maar door structurele omstandigheden de norm niet halen.

Over deze stelling lopen de gedachten uiteen over het wel of niet in standhouden van deze norm. Argumenten om het niet te willen richten zich op de vraag wat het nu precies oplevert. Het proces is tijdrovend en van de grote groep worden maar enkele studenten afgemeld bij de IND wegens te weinig studievoortgang. Er zijn ook andere middelen om studievoortgang van

studenten te monitoren, deze worden ook gebruikt voor EU studenten. Die wil je ook in beeld krijgen bij onvoldoende voortgang zodat je daarop kunt anticiperen.

Problematisch is dat veel studenten pas de ernst van de situatie inzien wanneer het te laat is, ondanks eerdere waarschuwingsmails. Studenten krijgen bij aankomst een informatiepakket van de hogere onderwijsinstelling maar zijn zich (daarna) vaak onvoldoende bewust van de norm. Een vraag is of de IND en de Landelijke Commissie iets in de voorlichting kunnen betekenen. Een andere instelling geeft aan dat zij twee keer per jaar de student een onderwijsvereenkomst laten tekenen waarvan de norm een onderdeel is. Op deze manier raakt de student bewust van de norm.

Argumenten om te behouden zijn dat het ook een middel is om een student met onvoldoende resultaat in beeld te krijgen en met hen daarover het gesprek aan te kunnen gaan. Meerdere instellingen zeggen dat het zorgt voor een stok achter de deur en te voorkomen dat iemand jaren langer dan nominaal doet over afronding van de studie. Je hebt als instelling ook een zorgplicht richting je student en moet ingrijpen als deze niet op de juiste plek zit. De studievoortgangsmonitoring kan daarbij helpen. Sommigen willen terug naar het oude systeem, anderen willen dit juist niet omdat als de jaren op zijn het ook ophoudt, er is dan geen ruimte meer om te verlengen.

Samenvattend vindt het merendeel de norm van 50% studievoortgang belangrijk. Er zijn wel meer middelen nodig om het proces goed te kunnen uitvoeren en het moet ook een gedeelde verantwoordelijkheid binnen een instelling zijn (van staf, docenten etc.). Daarbij helpt het als het CvB zich op dit onderwerp meer zichtbaar maakt en snapt hoe het proces werkt en wat daarbij komt kijken.

Stelling 3: Elk CvB lid adopteert en begeleidt 3 internationale (niet-EER) studenten die dreigen niet aan de norm te gaan voldoen.

Sommigen vinden het een interessant voorstel. Bestuurders moeten zichtbaar betrokken zijn bij de internationale student door ze te verwelkomen, in gesprek te gaan en ook openstaan voor degenen die het moeilijk hebben. Afstand tussen CvB en de internationale student is nu soms groot. Wel wordt opgemerkt dat dit idee lastig is uit te voeren bij instellingen met grote studentenaantallen. Ook wordt gezegd dat nog veel moet gebeuren om ervoor te zorgen dat studenten goed worden begeleid en geholpen. Het gaat dan ook om bewustwording bij het CvB. De meningen lopen uiteen over in hoeverre dit er al is en ook nog meer kan. Een kleinere instelling geeft bijvoorbeeld aan dat alle studenten die niet aan de norm worden voldoen voor afmelding bij de IND worden voorgelegd aan het CvB.

Internationalisering is geen niche-activiteit, maar raakt de gehele instelling. Dat betekent dat je alle activiteiten in gezamenlijkheid - nationaal en internationaal - aanpakt: introductie, annonces, activiteiten, werkgroepen, opleidingscommissies, studentenraad e.d.

De vraag is soms met welke motivatie de Nederlandse student in een Engelstalige opleiding zit. Soms is er geen andere keuze dan een Engelstalige opleiding te gaan volgen. Dat is (ook) een strategische keuze van de onderwijsinstelling. Wat wil je aanbieden, welke studenten wil je aantrekken. Met het oog op het baanperspectief na de studie is het leren van de Nederlandse taal belangrijk. Maar ook als de student na het afstuderen niet in Nederland blijft, helpt het om tijdens de studie iets van het Nederlands te begrijpen en spreken. Taallessen zijn nu geen onderdeel van het curriculum. Daarnaast wordt voor taallessen vaak om een vergoeding gevraagd.

Op het CvB rust een zorgplicht om bij te dragen aan de professionalisering van de staf en docenten, waaronder de taalbeheersing Engels en interculturele vaardigheden.

Opbrengsten uit groepen 2,3,4:

- De noodzaak van een sociaal vangnet wordt door iedereen onderstreept. Het gaat erom dat de student zich welkom voelt. Er gebeurt ook al het nodige zoals *online* en *offline community building* door buddynetwerken, sport- en studieverenigingen etc.
- Er is een verschil tussen studieverenigingen en studentenverenigingen. Die laatste zijn in de praktijk weinig toegankelijk voor internationale studenten.
- Meerdere aanbevelingen gaan over het direct mengen van Nederlandse en internationale studenten, bijvoorbeeld in introductieactiviteiten en studentenhuisvesting. Organiseer dit soort zaken voor de hele groep om integratie te bevorderen. Laat bijvoorbeeld Nederlandse studenten aan internationale studenten vertellen wat er 'gek' is aan Nederland of welke dingen juist zo typisch Nederlands zijn. Zo ontstaat er rechtstreeks onderling contact en een groepsgevoel. De gemixte groepsvorming moet actief gestimuleerd worden. Sturing buiten de classroom is bijna belangrijker dan daar binnen.
- Maak taalcursussen Nederlands voor internationale studenten beschikbaar en toegankelijk (bijvoorbeeld gratis). De taal leren, ook al blijven ze niet en doen ze het maar een beetje, geeft hun studieverblijf meerwaarde.
- Er is discussie over het behoud van de studievoortgangsnorm. De meerderheid pleit voor het behoud, ondanks administratieve lastenverzwaring en ook de vraag of je er de 'echte probleemstudent' door uithaalt. Meerderheid zegt dat het een stok achter de deur is en een signalerende werking heeft: een student die even niet zo succesvol door de studie gaat, die bereik je door de norm. En daar kun je mee in gesprek over oplossingen om de voortgang te verbeteren.
- Er wordt de IND gevraagd om verduidelijking over een chronische aandoening vs de verschoonbare reden. IND geeft aan dat dezelfde chronische aandoening meerdere keren mag worden ingezet als verschoonbare reden.
- De verblijfsvergunning voor het doel studie wordt afgegeven voor de gehele duur van de studie plus een jaar. Hoewel het prettig is in de administratie dat maar één keer een aanvraag hoeft te worden ingediend kleven hier ook veel risico's aan. Voorstel is om er een knip in te maken. Bijvoorbeeld na het voorbereidend jaar.
- Besproken wordt dat je wilt voorkomen dat studenten in de gevarenzone van 50% raken. Een deel van de problemen ligt in de verwachtingen van de student, het studietempo en de vaardigheden die al worden verondersteld bij de student. Het is belangrijk studenten hier voor ze beginnen met studeren al goed over voor te lichten. In het VK maakt men daarvoor gebruik van een online tool: Ukica prepare for succes. Zie ook: https://www.prepareforsuccess.org.uk/adapting_to_a_new_life.php
- De student stond vanmiddag meer centraal dan in het ochtenddeel. Student centraal vraagt veel van de instelling. Daarvoor lijkt niet altijd begrip te zijn bij de CvB's. Maak het belang ervan zichtbaar. Regel begeleiding op maat. Laat het CvB niet alleen praten met succesvolle studenten maar ook met de studenten die meer moeite moeten doen om te studie succesvol te voltooien en daarbij tegen belemmeringen aanlopen.
- Goede begeleiding betekent ook dat je soms niet moet volharden in doorstuderen. De studie (tijdelijk) staken is ook een keuze die in het belang van de student kan zijn.

Tweede ronde groep 1 met focus op toelatingsbeleid bij vluchtelingstudenten o.l.v. Albert de Voogd en Frank Mulder (UAF):

Welke factoren spelen een rol bij het studiesucces van vluchtelingstuderenden? Er wordt een casus uit de praktijk geanalyseerd. Taalbeheersing speelt een grote rol, want taalachterstand belemmert de studievoortgang. Het Nederlands staatsexamen wordt op niveau 2 gedaan, dat is niet heel hoog waardoor meestal aanvullende inspanningen, extra taallessen, in het schakeljaar nodig zijn. Ook culturele verschillen kunnen studiesucces belemmeringen. En soms zijn

vluchtelingstudenten gemiddeld ouder, waardoor ze minder snel aansluiting vinden. Dit speelt meer in het hbo dan het wo. Voor oudere vluchtelingstudenten zijn kortere duale trajecten interessant, maar in deeltijdopleidingen is het aanbod dat geschikt is beperkt. Engels spreken onderling kan helpen, dan is de taalbeheersing op hetzelfde niveau als alle andere medestudenten. Engelstalig onderwijs heeft het nadeel dat de ontwikkeling van de Nederlandse taalvaardigheid achterblijft.

Waar kunnen vluchtelingstudenten aankloppen binnen de instellingen met hun vragen en problemen? Dit is niet altijd bekend. Ze hebben vaak hulp nodig bij het inschrijven. Wellicht kunnen instellingen dit proces meer begeleiden? Ook hier wordt het belang van buddysystemen genoemd. Studenten vinden elkaar onderling wellicht makkelijker en laagdrempeliger. Hierbij geldt dat inclusiviteit en diversiteit essentieel zijn.

Opbrengsten groep 1:

- De sociale omgeving is belangrijk. Het gaat om studenten met een andere achtergrond.
- De Nederlandse taal is het verschil tussen de verschillende groepen. Als een vluchtelingstudent een Engelstalige opleiding volgt, kan het taalniveau Nederlands weer achteruit gaan.
- Maak als hoger onderwijsinstelling beter zichtbaar wat er allemaal kan, welke voorzieningen er al zijn etc. Voor vluchtelingstudenten geldt bijv. een aangepaste BSA-norm; veel instellingen weten niet dat hiervoor een aparte aanvraagprocedure bestaat bij decanen.
- Kennisuitwisseling blijft heel belangrijk.

Plenaire afsluiting door Rob Verhofstad

- Winst van de dag: het studentenwelzijn staat op de agenda. Dat vereist een integrale aanpak. Streng aan de poort, sociaal en goed in de begeleiding.
- Goed is dat er veel energie, aandacht en toewijding bestaat voor het onderwerp. Er is sprake van passie en bevlogenheid. Goed om te realiseren dat het soms leidt tot een emotioneel gesprek met de student bij de afmelding.
- De huidige regels laten ruimte voor interpretatie en de vraag is hoe daarbinnen te opereren. Er is behoefte aan verduidelijking van de verhouding tussen de WHW, de Vreemdelingenwetgeving en de Gedragcode. De vraag is of de regel het doel dient. Is de regel goed? Zorg dat het belang van de student centraal staat in plaats van de regelingen.
- Nadenken over vervolg en de vorm daarvan. Er is behoefte aan kennisdeling en het uitwisselen van ervaringen. Hoe kunnen we van elkaar leren?
- Tot slot dankwoord aan de organiserende en betrokken partijen.